C/2025/761

11.2.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Potencjalne wyzwania dla jednolitego rynku europejskiego wynikające z przyszłego rozszerzenia Unii

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/761)

Sprawozdawca: **Stojan CZUKANOW**

Doradczynie i doradcy	Véronique CHAPPELART
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	18.1.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	7.11.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	4.12.2024
Sesja plenarna nr	592
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	193/1/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES jest zdania, że rozszerzenie UE jest udanym przedsięwzięciem i z zadowoleniem przyjmuje bieżącą dynamikę wynikającą z przyjętej przez Radę Deklaracji z Granady. Rozszerzenie nie ma takiego samego priorytetu w całej UE, a opinie na temat tego, czy należy rozszerzać, czy pogłębiać jednolity rynek, różnią się w poszczególnych państwach członkowskich. Niepełny jednolity rynek doprowadził do tego, że w latach 1993–2022 wzrost PKB na mieszkańca było w Europie o 50 % niższy niż w USA, co daje poczucie pilności i potrzebę szybkiego wprowadzenia reform, zwłaszcza w dziedzinie usług finansowych, energii, telekomunikacji i środowiska. Nie tylko państwa kandydujące muszą przygotować się do członkostwa, ale również UE musi wprowadzić niezbędne zmiany regulacyjne przed przystąpieniem nowych państw.

1.2. EKES ubolewa, że obecna fragmentacja europejskiego rynku finansowego prowadzi do odpływu kapitału, stanowi poważne zagrożenie dla europejskiej konkurencyjności globalnej oraz jest jedną z głównych przeszkód w przyszłym procesie finansowania rozszerzenia. Kraje kandydujące, liczące około 60 mln mieszkańców (dane z 2023 r.), mają znaczący potencjał w zakresie inwestycji, możliwości gospodarczych i miejsc pracy. Proponowana „unia oszczędności i inwestycji" zmobilizowałaby kapitał prywatny, wzmocniła konkurencyjność Europy oraz pobudziła wzrost gospodarczy i zwiększyła zdolność absorpcyjną. Rozszerzenie oznacza również większy dostęp do surowców krytycznych, a tym samym bardziej odporną i suwerenną Europę.

1.3. Biorąc pod uwagę różny stopień przygotowania poszczególnych krajów kandydujących do dostosowania się do zasad rynku wewnętrznego oraz wpływ, jaki rozszerzenie będzie miało na nowe przepływy handlowe między gospodarkami lokalnymi, EKES zauważa, że poprzednie rozszerzenie stworzyło dynamikę zwycięzców i przegranych ze względu na nierównowagę możliwości gospodarczych dla różnych rodzajów przedsiębiorstw i w różnych sektorach. W związku z tym EKES wzywa Komisję Europejską i kraje kandydujące do uwzględnienia i kontrolowania skutków rozszerzenia, aby uniknąć powtórzenia tej samej dynamiki, oraz do zwrócenia szczególnej uwagi na MŚP, zarówno w UE, jak i w krajach kandydujących, w celu odpowiedniego rozłożenia korzyści. Jako że wraz z procesem integracji unijne rynki są otwarte dla krajów kandydujących, kraje te powinny ściśle przestrzegać norm UE, aby nie stawiać podmiotów z państw członkowskich UE w potencjalnie niekorzystnej sytuacji.

1.4. Ze wstępnej analizy rynku dotyczącej przekierowania przepływów handlowych między UE a krajami kandydującymi jasno wynika, że rozszerzenie przyniesie korzyści netto unijnym eksporterom produktów i usług przemysłowych, podczas gdy niektóre sektory doświadczą podcięcia cenowego z powodu niższych kosztów produkcji w niektórych nowych krajach. Realia społeczne znacząco różnią się w poszczególnych krajach kandydujących, a rozbieżności te mogą, w perspektywie krótkoterminowej, wpłynąć na warunki pracy i wywołać niezadowolenie obywateli. EKES apeluje o inkluzywny proces konsultacji, którego celem będzie należyte zrekompensowanie potencjalnych kosztów społecznych, ponieważ w procesie rozszerzenia nie chodzi wyłącznie o dostosowanie polityk.

1.5. Innym istotnym wymiarem są istniejące umowy o wolnym handlu między krajami kandydującymi a państwami trzecimi, które czasami mogą być konkurentami UE na poziomie globalnym, w szczególności w odniesieniu do surowców potrzebnych w konkretnych sektorach, które obecnie nie są w pełni zintegrowane na jednolitym rynku. EKES podkreśla, że UE potrzebuje szybkich i ukierunkowanych środków w celu usunięcia istotnych barier i uwolnienia pełnego potencjału sektorów finansowego, telekomunikacyjnego i energetycznego, narażonych na rosnącą presję ze strony wielonarodowych konglomeratów i dużych rynków finansowych. Aby zapewnić kompleksowe podejście do ochrony sektorów, infrastruktury i technologii o kluczowym znaczeniu dla jednolitego rynku, EKES zaleca krajom objętym procesem rozszerzenia dostosowanie się do unijnych ram monitorowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych (rozporządzenie (UE) 2019/452).

1.6. EKES uważa, że rozszerzenie powinno znaleźć się w centrum dyskusji dotyczących kolejnych wieloletnich ram finansowych (WRF). W tym zakresie zostały już podjęte pewne pozytywne inicjatywy, zwłaszcza w odniesieniu do wsparcia reform, ale należy zrobić więcej, aby zagwarantować, że narzędzia finansowe UE będą w pełni wspierać proces przedakcesyjny.

1.7. Rozszerzenie nie jest łatwe. EKES uważa zatem, że w obliczu ostatnich wyjątkowych okoliczności geopolitycznych i coraz większych wyzwań, takich jak zmiana klimatu oraz transformacja energetyczna i ekologiczna, potrzebna jest nowa dynamika tego procesu. Doświadczenia z kolejnych rund rozszerzeń pokazały, że do osiągnięcia przyspieszonej konwergencji społeczno-gospodarczej nie wystarczą ściślejsza integracja z jednolitym rynkiem UE i ukierunkowane wsparcie finansowe. Należy kompleksowo zająć się wyzwaniem, którym jest bezpieczeństwo i obrona od czasu rosyjskiej agresji na Ukrainę, i uwzględnić to w polityce energetycznej, finansowej i dotyczącej cyberbezpieczeństwa. Biorąc pod uwagę wpływ na bezpieczeństwo energetyczne, rozwój gospodarczy i stabilność polityczną gospodarek Bałkanów Zachodnich, trzeba pilnie apelować o zmianę podejścia do procesu przystąpienia tych państw do UE, poprzez oferowanie im stopniowego przystępowania do jednolitego rynku UE. EKES uważa, że to bardziej dynamiczne podejście przyniesie korzyści polityczne i może przywrócić entuzjastyczne nastawienie do procesu, który był dość trudny pod względem harmonogramów i postępów.

1.8. Ponadto EKES zaleca, by zaangażować społeczeństwo obywatelskie w proces rozszerzenia, gdyż może to przyczynić się do lepszego zrozumienia przez obywateli reform niezbędnych do spełnienia wymogów członkostwa w UE. Pomoże to zapewnić, by integracja UE opierała się na rzeczywistym udziale obywateli w debacie publicznej. EKES uważa, że rozszerzenie powinno stanowić integralną część europejskich rozwiązań dla globalnych wyzwań. Demokratyzacja i praworządność to nienaruszalne zasady, podobnie jak podejście oparte na wynikach stosowane w procesie rozszerzenia – bez drogi na skróty. Jednak koniec końców ludzie po obu stronach granicy muszą być przekonani o możliwych korzyściach gospodarczych i szansie na poszerzenie dobrobytu dla następnego pokolenia Europejczyków.

1.9. Oprócz znaczenia geostrategicznego rozszerzenie oznacza również nowe możliwości biznesowe dla europejskich przedsiębiorstw, większy rynek dla przedsiębiorstw i konsumentów, a także większy dostęp do surowców krytycznych, a tym samym bardziej odporną i suwerenną Europę.

2. **Kontekst**

2.1. Kiedy Jacques Delors określił fundamenty jednolitego rynku (oparte na czterech swobodach – swobodnym przepływie osób, towarów, usług i kapitału – oraz na teorii i zasadach z XX wieku), świat znajdował się w innej niż dziś sytuacji geopolitycznej i gospodarczej. Rozszerzenie UE stwarza okazję do dalszego rozwijania potencjału jednolitego rynku, zwłaszcza w sektorze usług, w którym nie jest on wykorzystywany w wystarczającym stopniu.

2.2. Jednolity rynek został ustanowiony w celu wzmocnienia integracji europejskiej poprzez wyeliminowanie barier w handlu, zapewnienie uczciwej konkurencji, promowanie współpracy i solidarności między państwami członkowskimi oraz poprawę jakości życia obywateli. Ponadto wprowadzono fundusze spójności, aby zagwarantować, że wszystkie regiony będą mogły w równym stopniu korzystać z możliwości rynkowych. Dobrze funkcjonujący jednolity rynek jest niezbędny do zachęcania do większych inwestycji i innowacji w Europie, finansowania zabezpieczenia społecznego, finansowania wysokiej jakości edukacji oraz podejmowania dodatkowych działań na rzecz klimatu.

2.3. Obecnie jednolity rynek pozostaje kamieniem węgielnym integracji i wartości europejskich, odgrywa rolę katalizatora wzrostu gospodarczego, dobrobytu i solidarności, wspiera kluczową rolę przemysłu i wzmacnia dialog społeczny w ramach osiągania celów w zakresie neutralności emisyjnej. Sytuacja międzynarodowa uległa jednak głębokim zmianom. Europa nie jest już w stanie utrzymać swojego miejsca w porządku światowym i drastycznie straciła na znaczeniu, co uwypukliło potrzebę stworzenia nowego jednolitego rynku. Gdy dekarbonizacja i transformacja cyfrowa torowały drogę do nowej ery dobrobytu, konkurencyjność Unii słabła i Stany Zjednoczone i Chiny już wyprzedzają UE pod względem wielu wskaźników.

2.4. Ponadto, mając na uwadze przyszłe rozszerzenie UE oraz w celu zwiększenia wydajności, należy zaktualizować główne punkty jednolitego rynku i dostosować je do jego nowej roli w świecie przechodzącym przemiany strukturalne.

2.5. Aby zapewnić wiarygodny proces akcesyjny, zorganizowanemu społeczeństwu obywatelskiemu należy przyznać znaczącą rolę, co EKES wsparł bezpośrednio za pomocą inicjatywy wyznaczenia „członków z krajów kandydujących" (ECM) ([1]).

2.6. EKES stwierdził już we wcześniejszych opiniach ([2]), że inwestycje w spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną są konieczne do osiągnięcia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy w regionie Bałkanów Zachodnich. Zaleca również ustanowienie wskaźników wyników społecznych i rozwojowych dla wszystkich środków uwzględnionych w programach reform.

3. **Uwagi ogólne**

3.1. ***Czy rozszerzenie UE jest imperatywem geostrategicznym?***

3.1.1. Inwazja na Ukrainę w 2022 r. zasadniczo zmieniła strategiczną mapę kontynentu. Przebiega obecnie przez nią sztywna linia podziału, co reaktywowało proces akcesyjny dla sześciu państw Bałkanów Zachodnich znajdujących się dotychczas w poczekalni UE. Oznacza to, że Unia musi teraz przygotować się na przystąpienie do UE nawet dziewięciu nowych członków, w tym Gruzji.

3.1.2. Ponadto nierozwiązana pozostaje kwestia Turcji. Mimo że nadal jest ona krajem kandydującym, rozmowy akcesyjne z UE pozostają zamrożone, a przystąpienie do UE nie jest obecnie przedmiotem debaty politycznej.

3.2. ***Względy polityczne i instytucjonalne***

3.2.1. Zwiększenie liczby państw członkowskich będzie miało wpływ na stosunki leżące u podstaw procesu decyzyjnego UE – między Unią a jej państwami członkowskimi, między większymi a mniejszymi krajami oraz między instytucjami UE.

3.2.2. Rozszerzenie UE z pewnością wpłynie na ramy instytucjonalne UE i wywoła zmiany dynamiki politycznej.

3.2.3. Korzyści płynące z prawa weta będą musiały zostać ocenione pod względem politycznym w porównaniu ze zdolnością UE do podejmowania decyzji i działania większością kwalifikowaną.

3.2.4. EKES uważa, że państwa członkowskie mogą być zmuszone do rozważenia, czy uda się utrzymać zdolność Unii do funkcjonowania z dziewięcioma dodatkowymi członkami, a jeśli nie, to jakie reformy będą potrzebne.

3.2.5. Traktat lizboński jest odpowiedni do zarządzania przyszłymi rozszerzeniami. Nie jest potrzebny nowy traktat, aby zmniejszyć liczbę komisarzy do dwóch trzecich liczby państw członkowskich, jeżeli Rada Europejska podejmie taką decyzję jednomyślnie. W Radzie niektóre weta mogą zostać zniesione za pomocą klauzul pomostowych, które dzięki uproszczonej procedurze zmiany Traktatów umożliwiają przejście od jednomyślności do głosowania w tej instytucji większością kwalifikowaną. Ponadto art. 48 ust. 7 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) przewiduje ogólną klauzulę pomostową w odniesieniu do zniesienia niektórych wet, na przykład w polityce zagranicznej i polityce bezpieczeństwa (art. 31 ust. 3 TUE).

([1]) Torowanie drogi do przystąpienia Bałkanów Zachodnich do UE.

([2]) Nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich oraz Instrument Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich.

3.2.6. Oprócz tych postanowień dotyczących metod głosowania Traktaty umożliwiają państwom członkowskim integrację w różnym tempie, począwszy od wzmocnionej współpracy (możliwej w obszarach kompetencji dzielonych, jak w przypadku Prokuratury Europejskiej), po klauzule opt-in i opt-out, jeżeli tak przewidziano w Traktatach.

3.2.7. Jeśli chodzi o Parlament Europejski, 31 z 73 miejsc zwolnionych przez Zjednoczone Królestwo pozostaje dostępnych w oczekiwaniu na przyszłe rozszerzenia lub listy ponadnarodowe. Powinny one wystarczyć dla kilku mniejszych krajów kandydujących, ale nie Ukrainy, która uzyskałaby liczbę miejsc porównywalną z Polską (52) czy Hiszpanią (59). Także w tym wypadku EKES uważa jednak, że rozwiązania można znaleźć w ramach traktatu lizbońskiego.

3.2.8. Możliwe jest wprowadzenie ograniczonych zmian traktatowych mających na celu zachowanie zdolności Unii do ochrony jej wartości i interesów po rozszerzeniu. EKES przypomina, że w czasie kryzysu euro niewielkie zmiany w Traktatach zostały przyjęte i ratyfikowane w drodze procedury uproszczonej. Przykład ten daje możliwość ewentualnego ponownego przemyślenia w razie potrzeby niektórych strategii politycznych.

3.3. *Konieczność pełnego przestrzegania kryteriów kopenhaskich*

3.3.1. Od 1997 r. poszanowanie podstawowych wartości UE, takich jak wolność, demokracja oraz poszanowanie praw człowieka, godności, podstawowych wolności i praworządności, stanowi traktatowy warunek udanego przystąpienia do UE.

3.3.2. Pierwsze z kryteriów kopenhaskich zobowiązywało byłe kraje kandydujące do zreformowania ich systemów sądownictwa, przeredagowania konstytucji i przyjęcia przepisów przeciwko korupcji i przestępczości zorganizowanej przed przystąpieniem do Unii.

3.3.3. EKES zauważa jednak, że kryteria te nie stanowią zabezpieczenia przed przyszłymi problemami dotyczącymi demokracji i praworządności. Chociaż niedawne (jakkolwiek ograniczone) powiązanie finansowania UE z poszanowaniem praworządności daje Unii większy wpływ, EKES ubolewa, że nadal dochodzi do naruszeń niezależności sądownictwa i mediów. Jak wykazali laureaci Nagrody Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych Daron Acemoglu, Simon Johnson i James Robinson, „społeczeństwa o niskim poziomie praworządności i instytucjach, które wykorzystują ludność, nie generują wzrostu gospodarczego ani zmian na lepsze".

3.4. *Zmieniona metodyka oparta na wnioskach wyciągniętych z poprzednich rozszerzeń*

3.4.1. UE wyciągnęła wnioski z poprzednich rozszerzeń i udoskonaliła swoją politykę rozszerzenia za pomocą zmienionej metodyki rozszerzenia z 2020 r., która oferuje krajom kandydującym i potencjalnym krajom kandydującym udoskonalone możliwości stopniowej integracji w wybranych dziedzinach polityki (nawet przed przystąpieniem), przez co z wyprzedzeniem umożliwia uzyskiwanie określonych korzyści i nakłada pewne zobowiązania wiążące się z członkostwem.

3.4.2. Doświadczenia z kolejnych rund rozszerzeń pokazały, że do osiągnięcia przyspieszonej konwergencji społeczno-gospodarczej nie wystarczą ściślejsza integracja z jednolitym rynkiem UE i ukierunkowane wsparcie finansowe. Aby rozszerzenie się powiodło, potrzebne są dalsze i kompleksowe reformy, aby gospodarki krajów kandydujących mogły sprostać presji konkurencyjnej jednolitego rynku oraz tworzyć konkurencyjne i zrównoważone przedsiębiorstwa w celu przyciągnięcia inwestycji prywatnych.

3.4.3. EKES uważa, że rozwój jednolitego rynku musi zawsze obejmować prawdziwy wymiar społeczny zapewniający sprawiedliwość i spójność społeczną. Jednolity rynek jest potężnym motorem wzrostu i dobrobytu, ale może on być również źródłem nierówności i ubóstwa, gdy płynące z niego korzyści nie są szeroko dystrybuowane lub, co gorsze, jeżeli prowadzi to do szybkiego równania w dół standardów społecznych. Mocno zaakcentowany społeczny wymiar jednolitego rynku UE będzie sprzyjać inkluzywnemu dobrobytowi, zapewniać równe szanse, prawa pracownicze i ochronę socjalną, a zarazem przyczyniać się do wzrostu.

3.4.4. EKES uważa, że zmieniona metodyka powinna być oparta na osiągnięciach i odwracalna, zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z 23–24 czerwca 2022 r. Możliwości wynikające z takiej stopniowej integracji powinny być w pełni wykorzystywane, a ostatecznym celem pozostanie członkostwo w UE.

3.4.5. W tym celu wiele krajów kandydujących jest już stowarzyszonych z odpowiednimi programami rynku wewnętrznego UE, co daje im podobne możliwości jak w przypadku państw członkowskich UE.

3.4.6. EKES uważa, że pomyślne rozszerzenie będzie również wymagało od UE i krajów kandydujących skutecznego informowania ludności o procesie akcesyjnym i zaangażowania się w konstruktywną debatę z obywatelami na temat strategicznego znaczenia i korzyści płynących z przystąpienia.

3.4.7. Kraje kandydujące uczestniczą już – często jako obserwatorzy – w pracach przygotowawczych nad prawodawstwem i polityką UE. EKES z dumą przyjmuje aktywną rolę w tej nowej metodologii. Udział krajów kandydujących w pracach niektórych agencji zdecentralizowanych UE ma na celu włączenie norm UE do systemów tych państw na wczesnym etapie.

3.4.8. EKES uważa również, że normalizacja stosunków między Serbią a Kosowem ([3]) powinna być warunkiem wstępnym ich przystąpienia.

4. **Uwagi szczegółowe**

4.1. ***Zróżnicowane/stopniowe podejście***

4.1.1. Narzędzia i ramy, które obecnie regulują stosunki między UE a krajami kandydującymi (takie jak układ o stabilizacji i stowarzyszeniu z Bałkanami Zachodnimi oraz układy o stowarzyszeniu i powiązane z nimi pogłębione i kompleksowe strefy wolnego handlu (DCFTA) z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją) oferują już duże możliwości, jeśli chodzi o proces etapowego przystępowania do UE, w tym stopniowej integracji w określonych obszarach jednolitego rynku.

4.1.2. Wczesny i stopniowy dostęp do jednolitego rynku umożliwi również podmiotom gospodarczym w krajach kandydujących dalszą integrację z europejskimi łańcuchami wartości. Można rozważyć tworzenie w tym celu partnerstw strategicznych w obszarach ekosystemów przemysłowych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (np. surowce, baterie, turystyka, gospodarka o obiegu zamkniętym, przemysł maszynowy).

4.1.3. Przejęcie dorobku prawnego jednolitego rynku jest kluczowym warunkiem każdego przystąpienia do UE. EKES uważa, że należy sobie zatem odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób zwiększać dalsze możliwości stopniowego przyznawania dostępu do jednolitego rynku przed przystąpieniem, pod względem zarówno wskazania obszarów docelowych, jak i warunków dostępu.

4.1.4. Aby skutecznie wdrożyć to podejście, kraje Bałkanów Zachodnich powinny uzgodnić automatyczne rozszerzenie przepisów UE w określonym obszarze w ramach wspólnego rynku regionalnego, gdy dany kraj spełni i potwierdzi dostosowanie się do wymogów UE. To strategiczne działanie wyeliminowałoby potrzebę dodatkowej procedury pośredniej w odniesieniu do tych samych zasad w regionie, a tym samym stanowiłoby nie tylko proaktywne podejście, które ogranicza redundancję, ale również gwarantowałoby skuteczniejsze wdrażanie zarówno procesów wspólnego rynku regionalnego, jak i procesów jednolitego rynku UE.

4.1.5. EKES uważa, że instytucje UE będą musiały zdecydować, czy stopniowe przyznawanie dostępu do wzmocnionej integracji z rynkiem wewnętrznym stworzy bezpośrednio egzekwowalne prawa i obowiązki w porządku prawnym Unii i krajów kandydujących.

4.1.6. EKES nie ma pewności co do tego, jakie zabezpieczenia będą wymagane (w zakresie jednolitej wykładni, stosowania i egzekwowania dorobku prawnego UE) oraz jakie będą możliwości reagowania przez Unię w przypadku, gdy kraj kandydujący nie będzie wywiązywać się ze swoich zobowiązań. Jest to niejasność, którą należy bardzo uważnie przeanalizować, gdyż wpływa na pewność prawa i zaufanie przedsiębiorstw.

4.1.7. Uzupełnieniem układów o stowarzyszeniu są dodatkowe inicjatywy.

— Plan działań priorytetowych w ramach pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu (DCFTA) z Ukrainą ma na celu zapewnienie temu krajowi dostępu do obszarów jednolitego rynku przed przystąpieniem przez włączenie Ukrainy do unijnego systemu roamingu (korzystanie z telefonu za granicą tak jak w kraju), przygotowanie dostępu do jednolitego obszaru płatności w euro zgodnie z odpowiednimi procedurami i wymogami, a także umożliwienie swobodnego obrotu niektórymi produktami przemysłowymi. Podobny plan istnieje również w przypadku Mołdawii, a kolejny jest opracowywany dla Gruzji.

([3]) Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (MTS) orzekł, że deklaracja niepodległości Kosowa, ogłoszona jednostronnie w dniu 17 lutego 2008 r., nie narusza prawa międzynarodowego.

— Plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich przewiduje środki mające zachęcić kraje regionu do przygotowania się do członkostwa w UE i przyspieszenia niezbędnych reform społeczno-gospodarczych i w zakresie praw podstawowych, w szczególności poprzez przyspieszenie niektórych korzyści płynących z dostępu do jednolitego rynku. Inicjatywa ta jest podejmowana równolegle ze wspólnym rynkiem regionalnym Bałkanów Zachodnich, którego celem jest zapewnienie integracji gospodarczej regionu w oparciu o przepisy i normy UE.

— Stopniowe procesy integracji są również wspierane finansowo w ramach proponowanego Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich, Instrumentu na rzecz Ukrainy oraz unijnego pakietu wsparcia dla Mołdawii.

— Jednym z celów nowego planu wzrostu gospodarczego i Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego jest przyspieszenie regionalnej integracji gospodarczej jako kroku ku lepszej integracji gospodarek Bałkanów Zachodnich z europejskimi łańcuchami wartości i poprawie ich konkurencyjności. Pomoże to krajom Bałkanów Zachodnich w sprawnej integracji z jednolitym rynkiem UE.

— Intensywniejsza współpraca gospodarcza i handel prowadzone wewnątrz regionu według standardów UE uwolnią niewykorzystany potencjał gospodarczy, zwiększą konkurencyjność przedsiębiorstw dzięki wspieraniu transgranicznych łańcuchów produkcyjnych i wykorzystaniu regionalnych przewag komparatywnych, stworzą nowe miejsca pracy, przyniosą korzyści konsumentom i przyciągną inwestorów, którzy będą mieli dostęp do większego rynku.

4.1.8. EKES wyraża zadowolenie z tego, że wczesny i stopniowy dostęp do jednolitego rynku umożliwi również podmiotom gospodarczym, partnerom społecznym i społeczeństwu obywatelskiemu w krajach kandydujących dalszą integrację z europejskimi łańcuchami wartości. Aby jednak zwiększyć skuteczność, należy ustanowić partnerstwa strategiczne w ekosystemach przemysłowych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

4.2. ***Potrzeba przeprojektowania obecnych instrumentów pomocy zewnętrznej i technicznej***

4.2.1. EKES uważa, że istnienie warunków wstępnych oznacza, że trzeba przyjąć nowe podejście do rozszerzenia, wymagające nowego instrumentu, którego koncepcja różniłaby się od obecnie dostępnych instrumentów pomocy zewnętrznej i technicznej. Metodyka ta nie jest wykonalna w ramach istniejącego Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III).

4.2.2. Nowy instrument pomocy zewnętrznej i technicznej powinien wzmocnić obecną pomoc finansową w ramach IPA III za pomocą programów współpracy Interreg w ramach polityki spójności UE oraz powinien obejmować Bałkany Zachodnie. EKES podkreśla znaczenie stopniowego dostosowywania wsparcia dla krajów kandydujących do instrumentów finansowych dla państw członkowskich, aby zapewnić płynne przejście do członkostwa.

4.2.3. Nowy Instrument Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich ma wspierać realizację nowego planu wzrostu gospodarczego i jego czterech filarów poprzez znaczne zwiększenie pomocy finansowej. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że płatności będą podlegać rygorystycznym warunkom w zakresie kluczowych reform, tak jak to określono w programie reform.

4.2.4. Proponowany instrument obejmowałby lata 2024–2027. Zapewniły on wsparcie finansowe w formie pożyczek (do 4 mld EUR), bezzwrotnego wsparcia (do 2 mld EUR) oraz w drodze bezpośrednich wypłat do budżetów krajowych lub w formie finansowania inwestycji kapitałowych za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.

4.2.5. Wpływ finansowy instrumentu, w połączeniu ze środkami nadal dostępnymi w ramach IPA III na pozostały okres WRF na lata 2021–2027, ma zapewnić Bałkanom Zachodnim taką samą intensywność pomocy na mieszkańca, jaką przeciętnie zapewnia polityka spójności w UE.

4.2.6. To bezprecedensowe zwiększenie budżetu powinno stanowić odpowiedź na apele regionu o większą konwergencję społeczno-gospodarczą oraz wzmocnić sygnał, że korzyści płynące ze ściślejszej integracji z UE mogą być odczuwalne przed przystąpieniem.

Bruksela, dnia 4 grudnia 2024 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE